

Miten vaadin vahingonkorvausta tai muuta hyvitystä rikoksentehtäjältä oikeudenkäynnissä (rikosoikeudellisessa menettelyssä), ja kenelle tällainen vaatimus pitäisi osoittaa?

Uhri voi rikosoikeudenkäynnin aikana, ensisijaisesti syytteenpanon jälkeen, esittää yksityisoikeudellisen vaatimuksen rikoksesta aiheutuneen vahingon korvaamiseksi joko siten, että rikoksentehtäjä maksaa vahingonkorvausta, palauttaa esineen tai maksaa tietyn rahasumman. Uhri voi esittää vaatimuksensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle viimeistään siinä menettelyn vaiheessa, jossa hän voi olla läsnä ensimmäistä kertaa. Tuomioistuin ilmoittaa uhrille tällaisista menettelyvaiheista. Jos uhri ei esitä vaatimusta tässä vaiheessa, laininlyönnille ei voi jälkikäteen esittää minkäänlaisia perusteluja. Yksityisoikeudellisen vaatimuksen on vastattava lainsäädännössä määriteltyjä edellytyksiä. Siinä on mainittava vaatimuksen kohteena olevan syytetyn henkilöllisyys, pyydettyä tuomioistuinta antamaan asiassa ratkaisu ja ilmoitettava saatavan arvo tai määrä, yksityisoikeudellisen vaatimuksen perusteena oleva oikeus sekä vaadittua oikeutta ja ratkaisupyyntöä tukevat tosiseikat. Lisäksi siinä on mainittava täytäntöönpanomenettely ja -paikka siinä tapauksessa, että tuomioistuin ratkaisee yksityisoikeudellisen vaatimuksen sisällön.

Uhri voi lisäksi ilmoittaa oikeastaan esittää yksityisoikeudellinen vaatimus jo ennen syytteenpanoa eli ennen oikeuskäsittelyä rikosoikeudellisessa menettelyssä. Jos syyte nostetaan, syyttäjänvirasto toimittaa uhrin lausunnon tuomioistuimelle.

Tuomioistuin ratkaisee yksityisoikeudellisen vaatimuksen sisällön rikosoikeudellisessa menettelyssä tai, jos tämä ei ole mahdollista laissa säädettyistä syistä, siirtää vaatimuksen ratkaistavaksi jonkin toisen oikeudellisen väylän kautta. Tästä on seurauksena, että vaatimusta ei voida panna täytäntöön rikosoikeudellisessa menettelyssä.

Missä menettelyvaiheessa tällainen vaatimus olisi esitettävä?

Yksityisoikeudellinen vaatimus voidaan esittää syytteenpanon jälkeen, mutta oikeasta esittää yksityisoikeudellinen vaatimus on mahdollista ilmoittaa jo tätä ennen eli esitutkintavaiheessa.

Millaisia vaatimuksia voin esittää, ja missä muodossa vaatimus olisi esitettävä (vaatimuksen kokonaismäärä vai erittely yksittäisistä vahingoista, ansionmenetyksistä ja koroista, vai molemmat)?

Rikosprosessilaisissa määrittellään yksityisoikeudellisessa vaatimuksessa esitettävät olennaiset seikat mutta ei säädetä erityisistä muotovaatimuksista. Yksityisoikeudellinen vaatimus voi koskea joko vahingonkorvausta, esineen palauttamista tai tietyn rahasumman maksamista. Yksityisoikeudellisessa vaatimuksessa on mainittava syytetty, jota vastaan vaatimus on tarkoitus panna täytäntöön, ja pyydettyä tuomioistuinta antamaan asiassa ratkaisu. Vaatimuksessa on mainittava saatavan arvo tai määrä. Samalla uhri voi pyytää hänelle suoraan rikoksen seurauksena aiheutuneen vahingon korvaamista siviilioikeudellisen korvausvastuun perusteella. Korvaus voi käsittää omaisuuden arvonalennuksen ohella ansionmenetyksen ja vaaditulle vahingonkorvaukselle laskettavan koron. Lisäksi yksityisoikeudellisessa vaatimuksessa on mainittava oikeus, johon uhri vetoaa, ja vaatimuksen oikeusperusta.

Jos yksityisoikeudellisessa vaatimuksessa ei esitetä kolmea edellä mainittua tärkeintä seikkaa (syytetyn henkilöllisyys, tuomioistuimelle esitetty ratkaisupyyntö ja oikeus, johon vedotaan), jotka ovat välttämättömiä asian ratkaisemiseksi, tuomioistuin siirtää vaatimuksen ratkaistavaksi jonkin toisen oikeudellisen väylän kautta heti nämä puutteet havaittuaan.

Myös silloin kun yksityisoikeudellisessa vaatimuksessa puuttuu muita seikkoja (vaadittua oikeutta ja ratkaisupyyntöä tukevat tosiseikat sekä täytäntöönpanomenettely ja -paikka), tuomioistuin siirtää vaatimuksen ratkaistavaksi jonkin toisen oikeudellisen väylän kautta. Tämä tapahtuu kuitenkin vasta tuomioistuimen antamassa lopullisessa päätöksessä eikä heti kun puutteet on havaittu.

Onko tällaisen vaatimuksen esittämistä varten olemassa erityinen lomake?

Lainsäädännössä ei säädetä erityisestä lomakkeesta vaatimuksen esittämistä varten.

Mitä näyttöä korvausvaatimuksen tueksi on esitettävä?

Lainsäädännössä ei määritellä, millaista näyttöä vaatimuksen tueksi on esitettävä. Kun tuomioistuin käsittelee ja ratkaisee yksityisoikeudellisen kanteen, se ottaa viran puolesta huomioon kaikki asiaan liittyvät asiakirjat riippumatta siitä, onko uhri toimittanut todistusaineistoa vai onko näyttöä saatu muista lähteistä. Näytön todistusvoimasta ei säädetä laissa, vaan kaikkia laissa määriteltyjä todisteita voidaan käyttää vapaasti rikosoikeudellisessa menettelyssä. Vaikka laissa veloitetaan sisällyttämään yksityisoikeudelliseen vaatimukseen tiettyjä seikkoja, siinä ei määritellä tarkemmin, millaista näyttöä vaatimuksen tueksi on esitettävä.

Liittyykö vaatimuksen esittämiseen tuomioistuinmaksuja tai muita kuluja?

Jos uhri esittää yksityisoikeudellisen vaatimuksen rikosoikeudellisessa menettelyssä, hänen on maksettava pelkästään hakemuksen jättämisestä ja muutoksenhausta. Uhrilla on kuitenkin oikeus saada maksuihin lykkäystä, eli hänen ei tarvitse maksaa niitä ennakoon.

Maksun perusteena on yleensä yksityisoikeudellisen vaatimuksen kohteelle laskettu arvo menettelyn käynnistämishetkellä. Maksun määrä on 6 prosenttia maksun perusteesta, kuitenkin vähintään 15 000 Unkarin forinttia ja enintään 1 500 000 forinttia.

Voinko saada oikeusapua ennen oikeudenkäyntiä tai sen aikana? Voinko saada oikeusapua, vaikka en asu maassa, jossa oikeudenkäynti tapahtuu?

Uhrilla on oikeus saada tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tuomioistuimelta, syyttäjänvirastolta ja tutkintaviranomaisilta. Jos uhri tarvitsee lisäksi asianajajaa antamaan oikeudellista neuvontaa ja auttamaan asiakirjojen laatimisessa (hakemus, vaatimus, rikosilmoitus, syytekirjelmä jne.), jotta voidaan käynnistää menettely rikoksen aiheuttamien vahinkojen korvaamiseksi tai rikokseen liittyvän oikeuksien tai etujen loukkauksen hyvittämiseksi, valtio tarjoaa pyynnöstä oikeusavustajan tai oikeudellisia palveluja. Kustannuksista vastaa uhrin sijasta valtio, jos uhrin käytettävissä olevat nettokuukausitulot jäävät alle vanhuuseläkkeen vähimmäismäärän eikä uhrilla ole omaisuutta tai jos omaisuuden käyttäminen kustannusten kattamiseen olisi kohtuutonta suhteessa oikeudellisista palveluista saatavaan hyötyyn. Uhrin oikeudet eivät riipu hänen kansalaisuudestaan tai asuinpaikastaan.

Missä tapauksissa rikostuomioistuin hylkää vaatimukseni rikoksentehtäjää vastaan tai kieltäytyy ratkaisemasta vaatimusta?

Tuomioistuin ei ratkaise rikosoikeudellisessa menettelyssä esitettyä yksityisoikeudellista vaatimusta laissa määritellyissä tapauksissa, jotka luetellaan jäljempänä, vaan siirtää asian ratkaistavaksi jonkin toisen oikeudellisen väylän kautta. Tällöin uhrin siviilioikeudellista vaatimusta ei voida panna täytäntöön rikosoikeudellisessa menettelyssä vaan pelkästään siviilioikeudellisessa menettelyssä. Tuomioistuin siirtää yksityisoikeudellisen vaatimuksen ratkaistavaksi jonkin toisen oikeudellisen väylän kautta silloin, kun syytetyn vastuuta rikoksesta tai rikkomuksesta ei voida osoittaa toteen, koska menettely on keskeytetty

tai syytetty on vapautettu. Samoin menetellään silloin, kun yksityisoikeudellisen vaatimuksen täytäntöönpano on lain mukaan mahdotonta tai kun vaatimus on esitetty myöhässä. Kun on kyse tietyistä omaisuusrikoksista, jotka kohdistuvat kiinteään omaisuuteen, ja uhri on pyytänyt kyseisen kiinteistön tyhjentämistä väliaikaisena toimenpiteenä, samanaikaisesti esitettyä yksityisoikeudellista vaatimusta ei voida ratkaista rikosoikeudellisessa menettelyssä. Yksityisoikeudellista vaatimusta ei voida panna täytäntöön rikosoikeudellisessa menettelyssä myöskään silloin kun on olemassa siviiliprosessilaissa määritelty este. Esteeksi katsotaan seuraavat tilanteet: uhri ilmoittaa tuomaria tai tuomioistuinta koskevasta, siviiliprosessilaissa määritellystä poissulkemisperusteesta, jota ei kuitenkaan mainita rikosprosessilaissa; kanteen nostamisen oikeusvaikutukset ovat tulleet voimaan tai on annettu lopullinen päätös toisessa, samoihin tosiseikkoihin ja samaan oikeusperustaan perustuvassa riita-asiassa; uhri tai syytetty eivät ole oikeustoimikelpoisia yksityisoikeudellisessa menettelyssä. Yksityisoikeudelliset vaatimukset, joita ei voida panna täytäntöön oikeusteitse, eivät ole täytäntöönpanokelpoisia myöskään rikosoikeudellisessa menettelyssä. Jos yksityisoikeudellisen vaatimuksen esittävä henkilö ei ole rikosprosessilaissa tarkoitettu uhri, hän ei voi ajaa vaatimustaan rikosoikeudellisessa menettelyssä. Uhrin ja syytetyn siviiliprosessissa tekemää sopimusta ei voida tarkastella rikosoikeudellisessa menettelyssä. Myöskään yksityisoikeudellisen vaatimuksen sisältöä ei voida tarkastella rikosoikeudellisessa menettelyssä, mikäli tämä viivästyttäisi huomattavasti menettelyä tai tämä on poissuljettua jonkin muun seikan perusteella. Yksityisoikeudellista vaatimusta, joka ei täytä sille asetettuja edellytyksiä, ei myöskään voida tarkastella rikosoikeudellisessa menettelyssä, vaan tuomioistuin siirtää sen ratkaistavaksi jonkin toisen oikeudellisen väylän kautta.

Voinko valittaa tällaisesta ratkaisusta tai hakea muuta hyvitystä?

Päätökseen siirtää yksityisoikeudellinen vaatimus ratkaistavaksi jonkin toisen oikeudellisen väylän kautta ei voi hakea muutosta.

Yksityisoikeudellisen vaatimuksen täytäntöönpanoa rikosoikeudellisessa menettelyssä voidaan edistää myös useiden muiden hyvityskeinojen avulla. Näille on yhteistä se, että kyse ei ole uhrin vaatimuksen siviilioikeudellisesta täytäntöönpanosta, vaan syyttäjänvirasto voi tietyissä tapauksissa määrätä syytetyn, tämän suostumuksella, täyttämään uhrin yksityisoikeudellisen vaatimuksen sillä seurauksella, että syytetyn rangaistus kevenee tai rikosoikeudellinen menettely päätetään. Kaikki tällaiset toimenpiteet kuuluvat syyttäjänviraston harkintavaltaan. Uhrilla on kuitenkin oikeus pyytää, että tällaiset päätökset tehdään. Näihin kuuluu muun muassa menettelyn keskeyttäminen sovittelua varten, syyttäjänviraston päättämä menettelyn ehdollinen keskeyttäminen tai syytetyn ja syyttäjänviraston välinen sopimus tai sovinto. Tämä ei tarkoita sitä, että uhrin vaatimus pantaisiin automaattisesti täytäntöön valtion pakottamana. Sen sijaan syytettyä voidaan tällä tavoin tehokkaasti kannustaa suostumaan uhrin vaatimukseen.

Jos tuomioistuin myöntää minulle vahingonkorvausta, kuinka voin varmistaa, että rikoksenteikijää vastaan annettu tuomio pannaan täytäntöön, ja mitä apua voin saada tämän varmistamiseksi?

Turvatakseen yksityisoikeudellisen vaatimuksensa uhri voi pyytää syytetyn omaisuuden tai hänelle kuuluvien syytetyn varojen takavarikointia jo ennen kuin yksityisoikeudellinen vaatimus ratkaistaan rikosoikeudellisessa menettelyssä. Tällaisen pyynnön voi esittää jo ennen syytteen esittämistä, jos uhri on ilmoittanut aikeestaan esittää yksityisoikeudellinen vaatimus ja jos ilmoitus täyttää yksityisoikeudelliselle vaatimukselle asetetut edellytykset.

Takavarikoinnista voi määrätä tuomioistuin tai kiireellisissä tapauksissa väliaikaisesti syyttäjänvirasto tai tutkintaviranomainen.

Kun yksityisoikeudellinen vaatimus on hyväksytty lopullisessa tuomiossa, tuomari antaa täytäntöönpanoa hakeneen uhrin pyynnöstä täytäntöönpanoperusteen. Jos täytäntöönpanoperustetta vaatimuksen täyttämiseksi ei voida vielä vahvistaa, mutta täytäntöönpanoa hakeva asianosainen voi osoittaa, että vaatimuksen täyttäminen myöhemmin todennäköisesti vaarantuu, tuomioistuin määrää turvaamistoimesta, kuten rahasaatavan turvaamisesta tai tietyn esineen hukkaamiskiellosta.

Päivitetty viimeksi: 11/03/2019

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.